

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Scipio Claromontius De Ratione Status

Chiaramonti, Scipione

[S.I.], 1679

De impedimentis, quae justitiae administrationi moram inferunt, & primum quae propter potentiam debitorum obveniunt, ejusque rei remedia. L.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10064

cui insidebat filius defuncti jus dicens populo, quem volebat patri in officio suere re. Et quoniam longiusculè remotorum a sede sua pauci ipsum adire queant, tantummodo schedis memorialibus de injuriis conquerantur, non vero contemnat princeps lamentationes illorum, cognoscet eas, & justè dolentibus justitiam reddat manifestam. Clemens Octavus admirabilis fuit in continendis in officio præsidibus provinciarum, etiam legatis, magis adhuc minoribus præfectis muniis. Videtur post illa axioma invaluisse, non esse ministerium dignitate sua exuendum, & ita non punitur; aut si quandam luit poenam acerbæ objurgationis, aut semotionis ab officio, fit tali pacto, ut non appareat in poenam iniquitatum a dolentibus relatarum dari: cum ita dolentibus jussa non innotescant. Qui agendi modus populum reddit dubium, & cum spei videant parum, maximam partem perferunt injurias & mussitant; & judices, muniisq; præfecti confirmant se in eo, ut pro lubitu agant suo.

*De impedimentis quæ administrationi ob-
stunt justitiae, & primum quæ propter potentiam debito-
rum obveniunt, ejusq; rei remedia.*

CAP. L.

 Eterum non obstante æquitate judicis, obstacula quædam sunt, quæ impediunt justitiæ executionem, quorum alia proveniunt ex debitorum potentia, alia ex artibus, astutiis, & fraudibus Advocatorum, Procuratorum, Scribarum, Notariorum, similiq; ministrorum. Quod ad potentiam debitorum, alicubi tanta est, ut non audeant judices in eos sententiam ferre: alicubi executores, non audent in bona damnatorum mandata a judicibus tradita exequi: alicubi judices rectè sententias dicunt, & ministri jussa exequuntur, at creditores, cum illis hoc pacto molesti sunt, non tuti sunt, ne ob vindictam ipsi lædantur, non nunquam occidantur. Remedii adversum hoc impedimentum varia sunt excogitata, & adhuc exco-gitari possunt, quæ ad bina capita hoc modo reduci possunt: aut præstare, ne quis civium potentia nimia crescat, aut efficere, ne quis audeat abuti ea

ea in opprimenda justitia. Quod ad impediendam potentiam nimiam, Lycurgus conabatur illud præstare æqualitate facultatum : (Liv. lib. 6. c. 35.) deinde Romani ea lege, ne quis plus quam quingenta jugera agri possideret. Potentia nimium aucta opposuerunt Athenienses Ostracismum, haud simpliciter rejectum ab Aristotele. At impedire, ne existat inæqualitas notabilis etiam inter subditos ejusdem status, haud quaquam fortè res est quæ fieri potest, nec etiam planè utilis : enim vero necessum est intercedere discrimen, inter divites & egeno, alias si omnes divites forent, quis daret operam exercitiis, quæ manu fiunt laboriosis, & ex iis aliquibus sordidis & vilibus ? nemo privatus serviret alteri, & tandem esset defutura commoditas omnis, & plurima ad vitam necessaria, ut colligitur satis ex Aristophanis Pluto, quorsum remitto lectorem. Datur porro inæqualitas inter nobiles & ignobiles, & inter nobiles ipsos ; sed quæ magni refert differentia, observatur in togata virtute & militari, quæ efficit sæpenumero inæqualitatem insignem admodum, maximè si accedant beneficia publico excedentia. Furius Camillus, qui præter captos Vejos, & partas alias plures viatorias, Romam è Gallorum manibus recepit, quantum excedebat ceteros Romanos cives ? Scipio Africanus, qui præter Hispaniam subjugatam, finem imponebat clade Hannibalis secundo bello Carthaginensi, quod satis periculosem fuerat Romanis, quomodo non poterat amplitudine ante cellere ceteros Romanos cives ? Quare optimè dixit Seneca, quod sua amplitudine libertati Romanæ scrupulum injiciebat, idemq; exilium voluntarium elegerit. Neq; etiam utilis est æqualitas : etenim omisso discrimine ante prolato inter divites & egenos, etiam principatibus maiorem splendorem conciliat dignitas subditorum : veluti in Gallia, Hispania, & Anglia claritatem addunt istis Monarchiis subjecti Barones, & splendidis dotati titulis. Nec etiam in Italia desunt subditi excelsis titulis ornati, qui ornamento sunt suis principibus cum compareant, tamen pace, quam in bello, Fabula Briarci, (Homer. lib. 1. Iliad.) qui tutum, & immunem præstabat Jovem a conjuratione facta a ceteris Diis, demonstrat, quod majori auctoritate, & hinc meliori successu in rebus arduis principibus inserviant homines excelsa loco, quam infimo nati : ut tamen animus mihi non sit negare per ea, quæ dixi, quod summum fastigium virtutis non superet excellentiam alterius cuiuscunq; boni. Est itaq; rectius consilium, curare ne potens abuti velet potestates sua, ad opprimendam etiam in sui dispendium justitiam : quæ voluntas provenit, aut ex amore honestatis, aut metu pœnae, alicujusve mali, secundum tritum illud.

Ode-

*Oderunt peccare boni virtutis amores.**Oderunt peccare mali formidine pœnae.*

Ad primum ducuntur homines optima institutione. Ad eandem laudabilem animi moderationem tendebant antiquæ leges equestris, quibus se obstrin-
gebat ritè vir ordinis equestris ad juris defensionem: nam simul ac gladio ac-
cinegebatur, hæc illi dicebantur verba, binas acies significare justitiam & fi-
delitatem, at tuendum pariter egenum adversus divitem, & debiliorem contra
potentiores, ne potentior istum pessundet. Remedium timoris magis
generale est & violentum, ideoq; & ipsum divisum tam gradibus quam spe-
ciebus. Distinctio graduum est, ut timor magis minusq; gravis sit. Gravissi-
mus ille est, quem Muscovia primatibus magnus Dux instillat, qui suo arbitrio
ex nobilibus plebeios facit, & ex plebeis nobiles, per quod refinet in timore per-
petuo, & maximo, imo servili, quemlibet qua etiam sit amplitudine & præ-
stantia. A metu hoc excedenti qui imperio tyrannico convenit, progres-
sus fit ad gradus alios medios, quorum ille satis adhuc eximius est, quem le-
gum severitate & pari executione invexerunt Summi Pontifices in ecclesiasti-
co statu. Sixtus V. legem condidit, pœnam dictitatem mortis cuicunq;, qua
etiam sorte foret, remoranti quocunq; modo executores in negotio executio-
nis, quam etiam severè observari curavit. Eaq; propter suspensus fuit juvenis,
quod ministris volentibus decretum exequi, & capere bona non ad debitorem
pertinentia, nonnihil obstiterit. Clemens II X. vita spoliavit magistrum
domus Cardinalis Farnesii, quod lictoribus dixisset, revererentur domum il-
lius Cardinalis. Cesenæ vita privarunt Balthasarum Tibertum Comitem
montis Giotronis, quod lictori dixisset, executionem cupienti peragere domi-
viduæ nobilis, cui ille patrocinabatur, caperet potius hoc, quam illud pignus,
quod tamen valoris ejusdem erat, nec mandato impar. Propter hujusmo-
di imperii severitatem, similesq; alias in statu isto hodie celerrima est execu-
tio sententiæ adversum potentes latæ, cum non tam metuantur barones & ti-
tulis prædicti, ut domibus eorum sententiæ executio non peragatur sine ulla
difficultate. Et pro securitate creditorum, in procurando quod illorum est,
aliæ datæ sunt leges, quæ pœnam mortis dictitant, injuriis occasione li-
tium alicui illatis, quæ pœnæ factò comprobato severe ad effectum perdu-
cuntur.

Alius timoris gradus satis acer, attamen mitior & præstantior ante di-
ctis, cum quidpiam quasi timoris filialis in se habeat, existit, si Princeps gravi
admonitione magnates adhortabitur primoresq; Regni, quod sua excidet
gratia, quicunq; debita sua non persolvet, aut re dubia minus potentes impe-
diunt jus suum persequi, quodq; ejusmodi justitiae oppressionem in sui oppro-
brium sit tracturus. Credendum est, quemlibet eorum lubenter creditori-
bus satisfactum esse, & horum exemplo minus potentes commotum iri, ut
pates se gerant. Admonitio severa principis auctoritate pollutis ad ma-
gnates fulgur est, quod sine fulmine alio ferit & terrorem incutit. Fulgor
fuit illud Cæsarlis ad suos milites veteranos tumultuantes, qui solum hoc, quod
Quirites appellabat, (quo facto eos missos faciebat) adeo terruit, ut supplices
veniam rogarent, & apud exercitum se retinerent. Versabatur inter hos gradus,
& remedia tali mediocritate mos ille Cardinalis Justiniani Legati apud Bononienses,
eratq; quod cum quispiam satis probasset debitum, quo illi obstrictus
erat potens nobilis, jubebat de suo creditori persolvi, & postea repetebat a
se solutum vicissim a debitore, qui sine alia vi persolvebat debitum, & si suis-
set opus executione, ignominiam tulisset a Legato, non a suo creditore,
& ita judicium finiebatur magis prompta expeditione, majoriq; securitate ex
parte creditoris vilis, & minus potentis.

Quod nam ex hisce remediis sit præferendum, absolutè definiri nequit;
enimvero superius vidimus, quod in eligenda poenæ gravitate majore vel mi-
nore, plus una re sit perpendendum, & in specie quod populi propensio spe-
ctanda sit, si forte longa consuetudine peccato cuidam jam consuevit. Appli-
cans res illibi prolatas earumq; fundamenta ad nostrum propositum, dicerem,
in optima rep. adhibendum esse incitamentum novum ad virtutem justitiae,
& ita denuo accendendum esse amorem honestatis in illo, qui indè affectu
quodam com pulsus deviasset, & si posthac persistaret in sua iniquitate, tan-
quam disciplinæ civilis incapax, exesse juberetur è civitate, cuius indignus
filius est & civis. In ceteris rebus p. non optimis, scilicet ubi deest optima e-
ducatio, distinctione uterer, si commune ingenium personarum proclive a-
deo esset ad dolorem & vindictam, ut opus esset valenti remedio ad sanan-
dum, eo casu cura in statu ecclesiastico recepta necessaria foret; quo in statu,
anteaquam Sixti severitas, quam maximam in partem postilla secuti sunt
successores, repressisset feroce animo, vigebant partium studia per cædem &
sanguinem, & effere vindictam suscipiebant injuriarum, quæ verarum, quæ fi-
ctarum,

tarum. Sed summatim, non est utile nimium implere timore servili, (qualis est ille poenarum) nobiles & excelsos equestris ordinis viros, ne perdant honestos spiritus decentes sortem eorum, utq; majori animo, cum opus est, Principi & reipublicae inservire possint. Non displicuit Carolo V. generosum Albani Ducis responsum, qui rogatus ut palatum suum Carolo Borbonio in hospitium concederet, dixit, non se obedientiam suam suæ majestati regiae posse negare, sed quod egresso Borbonio crematurus esset illud, velut receptaculum quondam proditoris. Ille Princeps, qui subditos nutrit timore erga se servili, militarem iis exuit animum adversus inimicos publicos. Quare temperanda sunt contraria hæc momenta rerum, & sic ponderandæ poenæ. Eamq; ob rem jam nonnihil moderaminis bulla Sixti passa est: & sacram concilium, sine cuius mandato nemo in Provinciis vita privatur, non levem rationem habet personarum, & casuum nunc temporis: videre enim est spiritus demissos planè: & si aliter ageretur, periculum esset, ne tollendo oppressionem minus potentium, incideretur in potentium depressionem etiam innocentium, velut expositorum falsis executorum nunciis. Ideo lex communis poenam dictabat pecuniariam impudenti executionem jussorum judicis. Finio hoc axiomate: cum virtutes morales sitæ sint in medio binorum extre- morum vitiosorum, attendere oportet, cum leges præsertim conduntur, ne in unum extremum incidamus, fugiendo alterum.

Est modus in rebus, sunt certi deniq; fines,

Quos ultra citrag, nequit consistere rectum.

In Malabar ait Marcus Paulus (lib. 3. cap. 20.) morem esse, ut si creditor cingere suum possit debitorem circulo in terra descripto, hic inde exire nequeat antequam satisfactum sit creditori, aut caverit de debito. Et recentet Regem istius loci circulo circumdatum esse a mercatore quodam peregrino cui debebat, tum vero noluisse eum inde egredi, nisi soluto mercatori debito: eaq; ex re Regem apud populum nomen egregiè justi acquisivisse.

Im-